

2467 סא.

פרוטוקול מס' 41
מישיבת ועדת הכספים
סיום ג' י"ד שבט תשי"ח - 4.2.1958
בשעה 09.00

השתתפו:

חברי הועדה:

- היו"ר י. גורי
- י. בדר
- א. בהיר
- ש. דיין
- א. הרצפלד
- נ. לוין
- ש. לורנץ
- ז. סוזאייב
- י. ספיר
- י. קרגמן

מוזמנים:

- ד"ר מוזס - מבקר המדינה
- מר מאירי - מנהל משרד מבקר המדינה
- מר גרינוולד - מטעם משרד מבקר המדינה
- מר פ. ספיר - שר המסחר והתעשייה

סדר-היום:

- 1) המשך הדיון בהצעות לתיקון חוק מבקר המדינה.
- 2) תקציב משרד המסחר והתעשייה לשנת 1958/59

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.
אנו ממשיכים בדיון בהצעות לתיקון חוק מבקר המדינה,
סעיף 13 - "משרד המבקר".

וכאן ברצוני לעורר שאלה הנוגעת לסעיף (ה) שעד כה לא עסקנו בה. אבל כאשר אנו באים לבדוק עכשו את החוק, מתברר שישנם דברים שלא חשבנו עליהם ועברנו עליהם גם כאשר עסקנו בהצעות לתיקון חוק. אני שואל: מה פירוש המלים "המבקר יגיש לוועדה את תקציב משרדו לאשור ואחרי תום שנת הכספים את הדוח הכספי של משרדו"? עד עכשו זה לא היה כך. אנו מכניסים בסדרת הדיונים בתקציב גם את משרד מבקר המדינה.

זה שנים מספר מבקר המדינה מביא את תקציב משרדו לועדה, והועדה משארת אותו.

ג. בדר:

כאשר קוראים סעיף זה כלשונו מסתבר, שזוהי סמכותה הבלעדית של ועדת הכספים. לכן אין תקציב משרד מבקר המדינה צריך להיות חלק מהתקציב השנתי. עד עכשו לא היה כך, ולכן נוצר מצב פיקטיבי מבחינת חוקית. משום כך עוררתי את השאלה.

היו"ר י. גורי:

אינני בטוח אם הפירוש שניתן לסעיף זה הוא נכון. לפי סעיף זה המבקר צריך להגיש תקציב משרדו לאשור ועדת הכספים, אולם בתקציב ההכנסות של המדינה צריך להופיע סכום התקציב של משרד מבקר המדינה.

מ. רוכנין:

תמיד ראיתי חשיבותו המעשית של סעיף זה בעובדה, שבהכנת תקציב משרד המבקר אין חלק לממשלה, אלא המבקר מגיש את הצעתו במישרין לוועדת הכספים, כיוון שפרוצדורה זו מבטיחה אי-תלות של המבקר בממשלה.

ד"ר מוזס:

יש שאלה נוספת, האם גם ביחס בין הועדה ומליאת הכנסת יש צורך בפרוצדורה שונה מהפרוצדורה המקובלת. ענין זה אינו נוגע לי ואינני רוצה לחוות דעתי.

י. בדר:

סעיף זה נתקבל בוועדת החוקה ב-1949. סעיף דומה לזה ישנו בחוק הבחירות לכנסת. שם כתוב, שתקציב ועדת הבחירות המרכזית קובעת ועדת הכספים, לפי הצעת ועדת הבחירות המרכזית. בשני המקרים המגמה דומה: ראשית, שלממשלה ולשר האוצר לא יהיה כל חלק בהכנת התקציב; שנית - שתהיה גמישות יתר בקביעת התקציב. אני זוכר, שד"ר מוזס אמר לנו לא פעם, שהוא מגיש תקציב מוגבל בכוונה, כי אם יתברר שיש לו צורך בתוספת, יש לפניו דרך קלה לבוא לוועדת הכספים ולבקשה. ובינתיים הוא מעדיף שלא לפתוח פתח להוצאות נוספות.

יש להבטיח אי-תלותו של מבקר המדינה. אין לכסות הוצאות של מבקר המדינה מהרזרבה של שר האוצר, כי אז הוא מחליט אם הוא רוצה לתת או אינו רוצה לתת.

בשנים הראשונות קיימנו סעיף זה פשוטו כמשמעו. ועדת הכספים היתה מקבלת תקציב משרד המבקר, דנה בו ומאשרת אותו, והוא לא נכנס בכלל לתקציב המדינה. אחר כך טען מר זגגי שסדור זה אינו בסדר, ותקציב המבקר צריך להכלל בתקציב המדינה לשם שלימות ספר התקציב.

צדק מר גורי, שהיום יש סתירה מסויימת בין סעיף זה ובין הפרקטיקה, כיוון שעכשו דנים על תקציב זה כמו על תקציבי כל המשרדים, ומביאים אותו לאשור הכנסת, ואין מתחשבים בזה שהועדה היא הפורם הסופי לאשור תקציב משרד המבקר.

היו"ר י. גורי:

אני חושב שאפשר ליישב סתירה זו בשתי דרכים: הדרך האחת - מבקר המדינה מגיש לנו הצעת תקציב משרדו, לפני שהממשלה מכינה את התקציב הכללי, אנו מקבלים אותו ואומרים לשר האוצר כי עליו להקציב, לדוגמה, 2 מליון לירות למשרד מבקר המדינה. התקציב נכלל בתקציב הכללי ומועבר לכנסת. הכנסת מתווכחת על גודל התקציב, ומשהחליטה על הסכום מעבירה את הפרטים לאשור ועדת הכספים; הדרך השנייה - תקציב משרד מבקר המדינה הוא בסמכותה הבלעדית של ועדת הכספים, ובכנסת לא ייערך ויכוח על תקציב זה.

י. בדר:

אני חושב שהדרך השנייה טובה יותר, וזאת בגלל התקציבים הנוספים. מבחינה קוניסטית וציונית איננו יכולים להסכים שהתקציבים הנוספים של משרד מבקר המדינה ילקחו מהרזרבה של שר האוצר.

מר קטרנו:

אם בחוק נאמר, שתקציב משרד מבקר המדינה יאושר בוועדת הכספים - אין מקום להצבעת תקציב מבקר המדינה במליאת

הכנסת.

ח. רובין:
בענין זה הכנסת הגבילה את עצמה מראש על ידי חוק מבקר המדינה, והיא בודאי תכבד את ההגבלות שהטילה על עצמה. תקציב מבקר המדינה צריך להופיע בתקציב המדינה בסימון מיוחד שהכנסת אינה יכולה להצביע אותו.

היו"ר י. גורי:
אני מבין שדעת ועדת הכספים היא, שעם הכנת התקציב השנתי מודיעה ועדת הכספים לשר האוצר, שהיא קבלה הצעת תקציב ממבקר המדינה, אישרה אותו בסכום מסויים, והיא מבקשת משר האוצר להעמיד סכום זה לרשות משרד מבקר המדינה. השאלה היא - האם הסכום הזה מופיע בתקציב הכללי או לא. אם הסכום אינו מופיע - אין ויכוח. אם הסכום מופיע - הוא בכל זאת מוצא מהדיון הכללי על התקציב.

מר קטרון:
אם דנים בשאלה זו, אין להתעלם מהוראה בחוק התקציב האומרת: לגבי סעיפי ההוצאה של משרד מבקר המדינה רשאית הועדה, על פי הצעת המבקר - להעביר כל סכום מסעיף משנה אחד למעיף משנה אחר. לגופו של ענין הוראה זו בסדר. אבל גם כאן אין מקום להוראה זו בחוק התקציב. אם יש בחוק מבקר המדינה הוראה, שתקציב משרד המבקר נקבע על ידי ועדת הכספים, אין טעם להכניס הוראה זו בחוק התקציב.

ש. דיין:
אני מבין שרצון הועדה הוא, שתקציב המבקר לא יהיה מוגבל עם זאת אינני חושב שועדת הכספים יכולה לרדת לעמקם של פרטים ולקבוע תקציבים למשרדים. אנו עושים זאת ברפרוף מסויים, לאחר שחוליית אנשים במשרד האוצר מטפלת כל השנה בתקציבי המשרדים ויודעת את הדברים לפרטיהם. מבחינה פיזית הועדה אינה מסוגלת להכנס לכל הפרטים של תקציב המשרדים.

אי תלותו של משרד מבקר המדינה אינה תלויה ביעילות הפקידים, ובדבר זה איננו מסוגלים לדון כפי שמסוגל לעשות זאת משרד האוצר.

היו"ר י. גורי:
סעיף 13(א) אומר: עובדי משרד מבקר המדינה דינם כדין עובדי המדינה, אלא בקבלת הוראות ולגבי פטורים יהיו נתונים למרותו של מבקר המדינה בלבד. זוהי סמכותו הבלעדית של המבקר לפי חוק זה. שר האוצר אינו מתערב בזה.

ש. דיין:
מדוע? כלום הפקידות של מבקר המדינה יודעת את הדברים יותר מאשר פקידי האוצר? הרי אלה הם דברים טכניים בלבד. אין לזה כל שייכות למוסד הבקורת.

ש. לורנץ:
דעתו של מר דיין אינה נראית לי, כי משרד מבקר המדינה הוא בלתי-תלוי, ואיננו רוצים שאיזה שהוא משרד ממלתי ישפיע עליו על ידי פטורי עובדים או העלאתם בדרגות.

אינני מבין מדוע לא ייערך ויכוח ולא תותרנה הסתיגויות בקשר למשרד המבקר במליאת הכנסת. אני מבין לגבי תקציב הבטחון שהוא סודי ואיננו רוצים להוציאו למליאת הכנסת. סוף סוף מליאת הכנסת היא הקובעת את עניני המדינה. מדוע לא תוכל לקבוע בענין זה?

היו"ר י. גורי:
אני יכול להשיב בשלש מלים: כל שיטה והגיונה.

א. בהיר:
אני מסכים שבהכנת תקציב משרד המבקר אינו צריך לטפל משרד האוצר, כי לפי חוק מבקר המדינה, המבקר אחראי בפני ועדת הכספים. מכאן גם מסקנות לגבי דרכי הדיון בתקציב מבקר המדינה ואשורו על ידי ועדת הכספים, את תקציב הכנסת מכינה ועדת משנה של ועדת הכנסת ומאשרת ועדת הכספים. ועדת המשנה של ועדת הכנסת יושבת עם נשיאות הכנסת, מכינה את התקציב ואחר כן מזכיר הכנסת יחד עם נציגי ועדת הכנסת מביאים את התקציב לאשור ועדת הכנסת.

היו"ר י. גורי:
נוהג זה הפסקנו. איננו מטפלים יותר בתקציב הכנסת. תקציב הכנסת נתון לסמכותה של ועדת הכנסת.

א. בהיר:
אבל יושב ראש הכנסת אינו מחליט בעצמו, הוא מציע תקציב וועדת הכנסת מאשרת אותו.

הוא הדין לגבי מבקר המדינה. מבקר המדינה צריך להגיש תל
לוועדת הכספים, ועדת הכספים דנה בו ומאשרת אותו. אני מציע שועדת הכספים תקים ועדת
משנה מיוחדת לבדיקת תקציב משרד מבקר המדינה כדוגמת ועדת המשנה של ועדת הכנסת
לבדיקת תקציב הכנסת.

היו"ר י. גורי: להערוותיו של מר דיין רצוני לומר, שיש להנדל בין אורגן
שאינו מסוגל למלא תפקידו ובין אורגן שאין לו זמן
למלא תפקידו. אם אין לו זמן למלא תפקידו - צריך להפחית חלק מהעבודה המוטלת
עליו. אינני יכול להסכים לדעה, שועדת הכספים אינה מסוגלת לספל בתקציב מבקר
המדינה. לשם כך היא נקבעה על ידי הכנסת כועדה מקשרת בין המבקר והכנסת,
והכנסת מסרה לה סמכויות יותר רחבות מזו. ועדת הכספים עוברת על הדו"ח השנתי
ודוחות אחרים. לשם היעילות יכולה ועדת הכספים להסיל על ועדת משנה לבדוק תקציב
משרד המבקר.

אני מבין שאין חלוקי דעות בקרב חברי הועדה, שלממשלה
אין חלק בהכנת תקציב מבקר המדינה. בזה מטפלת או הכנסת עצמה או ועדת הכספים.
ועד כה אמרה הכנסת דבר ברור: המבקר יגיש לוועדת הכספים את תקציב משרדו לאשור
ואחרי תום שנת הכספים את הדו"ח הכספי השנתי. מזה יש להסיק כל המסקנות:

(א) המבקר מגיש לוועדת הכספים הצעת תקציב משרדו. ועדת
הכספים דנה בו ומודיע לשר האוצר, והוא מכניס תקציב משרד המבקר לתקציב הכללי
באופן אינפורמטיבי.

(ב) בכנסת לא נערך ויכוח על תקציב משרד המבקר. התקציב
מתאשר בוועדת הכספים, ואם יש צורך בתוספת לתקציב, ועדת הכספים מודיע לשר האוצר
שעליו לדאוג לסכום נוסף.

(ג) הסעיף הדין בעניין זה בחוק התקציב, יש להעבירו לחוק
מבקר המדינה.

י. בדר: אני חושב שבסעיף 13(א) חלה טעות. כאן נאמר שלגבי קבלו
הוראות ולגבי פטורים יהיו נתונים למרות המבקר, ולא
נאמר שום דבר לגבי קבלת עובדי משרד המבקר.

היו"ר י. גורי: אין כאן טעות. אינני מתאר לעצמי, שכאשר מבקר המדינה
מודיע שיש לו צורך בעובד מסויים, בציב השירות קובע
לו את העובד. חלק ניכר של עובדי המדינה מתקבלים לפי עקרון סלקטיבי. אף
עובד מעובדי משרד המבקר אינם מתקבלים שלא בהסכמת מבקר המדינה.

י. בדר: אין זו שאלה באיזו צורה ייעשה התיאום בין נציב השירות
והמבקר. תיאום צריך להיות, וסלקציה צריכה להיות.
השאלה היא - מי הוא המחליט סופית - לא לפי הסדרים, אלא לפי החוק - מי יתמנה
כעובד משרד מבקר המדינה. אם אנו מדברים על אי-תלות, בעיית התקציב היא סלקטיב
השום לעומת הסמכות לבחור לו עובדים.

היו"ר י. גורי: אתה יכול לעורר בעיה, אבל אינך יכול לטעון שבנוסח המתון
גרעו משהו מזכותו של המבקר. אתה צריך לקרוא סעיפים
13(א)(ב) יחד. ובסעיפים אלה נאמר שהמבקר יבצע את תפקידו בעזרת עובדי לשכתו.
ולא נקבע אם הוא בעצמו ממנה אותם. אולם בעניין זה היו לו סמכויות הרבה יותר רחבות
מאשר לכל משרד אחר, וכך יהיה גם בעתיד.

י. ספיר: קבלת עובדים נעשית לפי שיטה מסויימת. עובדים עד דרגה מס
מתקבלים באמצעות לשכת העבודה. אני מתאר לעצמי שאלה אינם
באים בחשבון בשביל מבקר המדינה. מבקר המדינה על פי רוב צריך לקבל את עובדיו
על ידי מכרזים. ושיטת המכרזים הנהוגה במשרדים היא, שנציבות המנגנון ממנה ועדת
מבחן מורכבת מנציג אחד מהמשרד המעוניין ונציגים ממשרדים אחרים. התכונה הנדרשת
מעובד משרד מבקר המדינה אינה רק כשרון אלא מידה רבה של אמון. אם מבקר המדינה
אינו יכול לקבוע איזה מועמד הוא רוצה לקבל מבין 3-4 מועמדים, חובה לשנות את
השיטה הזאת, כי יש בה מידה רבה של סיכון.

ד"ר מוזס: אני חושב שאני יכול להבטיח שהמצב הנוכחי הוא כזה,
שאיין ספק באי-תלותו של המבקר בנדון זה. אני מצטרף
לדעה שזה אספקט חשוב מאד של עבודתי. ומהו המצב למעשה? בנוגע לעובדים טכניים

על ידי מי שמתן היתר כפי שהסדירה הממשלה - לשנת העבודה; כיחסי לעובדים
המספרים במקרה - והמספר העולה קבלת היתר, אנו מפרטים סכרו, ומספר המדינה
אם הנהיגו היתר זה המספרים והמספרים.

המספר שלנו היה להתאים את הפרוצדורה שלנו
המספרים אלו הם המספרים במידת סדר אמר, במיוחד אחרי שאנו היינו הראשונים
המספרים אלו הם המספרים העולה בכל סגנון המדינה, אבל הסכרו הוא שלנו,
המספרים אלו הם המספרים, והמספרים הם המספרים והנהלת הסכרו, ואין זכות
המספרים אלו הם המספרים במידת סדר אמר.

אשר לשאלה החוקית, יתכן וישנם נימוקים בעד
הכנסת המספרים לקבלת עובדים, אבל עד עכשו לא הרגשתי צורך בזה, כיוון שהמספר
העובדים הוא בסדר, וניסתי לעיני, שאלת קבלת עובדים בכל סגנון המדינה לא הוסדר
על ידי חק אלא על ידי תקנות צבאיות, אבל מאחר ונתעוררה השאלה, למען הבהירו
אולי יהיה מן הנכון להוסיף את המילים "קבלת עובדים".

המספרים

אני חושב שאנו צריכים לעשות הכל כדי להבטיח
אי חלוקת של סכרו המדינה גם בענין זה. אבל לעו
יאת איננו צריכים לעשות שום דבר הפוגע בזכות עובדים אחרים, כי אין צורך שביחס
לעובדים אליהם אין אותו הנימוק, יחול עליהם זה.

המספרים

בנוסחה הקיימת אין שום אחיזה לכענה, שלא סכרו
המדינה מסנה את עובדיו. סכרו המדינה היה רשאי
לקבל את עובדיו, לפי הנה סח החדש, הוא אינו רשאי לקבל עובדים על יסוד המלצת
העדה שהוא בעצמו סינה.

המספרים

סר בדר אומר דבר פשוט. אם נאמר כאן, ישכנוגע
למספרים העובדים בתונים לסרו. סכרו המדינה,
סכלל ההן שחמסע לא כלומר, סנה זכ אינה חלה על קבלת עובדים.

המספרים

כל עוד לא הוכר שהיכות מתקפחת והסדר הקיים
איננו כשביע רצון הסכרו, איננו צריכים להיות
אנשים יותר מהסכרו עצמו.

אני מניח שפרק זה אנו יכולים לאשר, פרט לסעיף
אחר שלו מציע סר קסרו את הנה סח הבא תקציב סכרו הסכרו יקבע על ידי העדה
על פי הצעת הסכרו, ויפורסם יחד עם תקציב המדינה. העדה רשאית, על פי הצעת
הסכרו, לאשר סגנונים בתקציב סכרו הסכרו.

המספרים

המסעיף על העברות מסעיף, למסעיף בחוק התקציב -
נמחק.

הנוסח שהוצע על ידי סר קסרו - אושר

מ.י.

הגנרל י. גורני:
אני רוצה לבקש את חברי הוועדה שבקיים דיון קצר על סוגי עבודתה של ועדת הכספים בשבועות שנותרו לנו עד הפגרה.

הגשנו הצעה לוועדת הכנסת, היא נתקבלה. קבעו לדיון בתקציב 62 שעות. יש פה בכל זאת מהפכה. אנחנו מביאים את התקציב פרקים-פרקים. גנרל שהפרק הראשון צריך להיות משרד האוצר עם כל מה שמצטרף אליו, כולל מדיניות ההכנסות. אני סבור שנצטרך להקדיש לזה בוועדה יותר משבוע ימים.

אשר לפרקים האחרים - גביא פרק-פרק. אולם אם כך ואם כך, אנחנו חייבים לסדר לעצמנו לוח עבודה. לכנסת אמנם יש מה לעשות בין פרק לפרק, אולם השאלה היא אם זה ישתלב בלוח עבודתה של הכנסת, למרות שהיא בשבועות הבאים תשב גם ביום ה'. בתחום הזמן העומד לרשותה של הכנסת אנחנו חייבים לקבוע לנו לוח זמנים, כיצד אנחנו קובעים את הפרקים.

י. קרנמן:
ברצוני לשאול האם לא כדאי שבכמה משרדים תספד ועדת משנה? על-ידי זה נוכל לחסוך זמן רב. אינני קובע איזה משרדים, אבל כדאי לחשוב על זה.

ז. סווייב:
יש לי הצעה באותו כיוון, אולם אינני יודע אם זו תהיה ועדת משנה או לא. אני מניח שההצעה תתעורר ממילא בשלב זה או אחר של הביטור בוועדת הכספים. אפשר לעבור על רשימת המשרדים ולברר איזה הם המשרדים שסיעות אחרות תהיינה מעוניינות להכניס חברים אחרים לשלב הביטור בהם. זה יכול להקל עלינו בהרבה. אנחנו יכולים על-ידי כך להוציא חקשה-ששה משרדים מהטיפול המקובל אצלנו.

נ. לוי:
אני רוצה להציע הצעה קרובה לזו שהציע חבר הכנסת סווייב. אני חושב שאם תהיינה ועדות משנה, תהיה לחברי ועדת הכספים אפשרות לשלוח במקומם או להזמין לעזרתם חברים מסייעים, היושבים בוועדה הנוגעת לאותו משרד, שהם יותר מומחים מאתנו בעניינים אלה.

אני חושב שכדאי, לפני שאנחנו דנים על ועדות משנה, לקבוע מתי מתכנסת ועדת הכספים.

היו"ר י. גורני:
ביקשתי את מר בזק להכין לנו את חלוקת השעות. מחר בבוקר היא תהיה מוכנה.

אני רוצה לומר שהכנסנו מהפכה בסדרי הדיון בתקציב. אם היא תצליח או לא - אינני יודע, מכל מקום אנחנו חייבים לעשות הכל על-מנת שזה יצליח. עלינו לזכור עוד דבר. אנחנו אומרים שהאוצר צריך להניח את התקציב על שולחן הכנסת בין ה-15 ל-15 נואר, תוך הנחה שב-15 ל-15 נואר מביא שר האוצר את הרצאתו ואנחנו נכנסים לדיון. עובדה היא שוועדת הכספים תיכנס לעבודה זורק ביום ב' הבא, ב-10.2. ולכן עומד לרשותנו פחות זמן.

אני מרשה לעצמי להטיל ספק בייעילות ההצעה שהציעו כאן, שבטיל על ועדת משנה לספד בכמה משרדים. איננו יכולים למסור לוועדת משנה סמכות החלטה. בעניינים אחרים המכשיר הזה הוא יעיל, אם הדברים מתקבלים פה אחד - מביאים אותם רק לידיעת מליאת הוועדה והיא רושמת לפניה. לא כן בתקציב. כי בתקציב בוודאי לא יביאו לנו דברים מוסכמים, וזה יכפיל לנו את העבודה.

חוץ מזה, שיתופם של חברי כנסת אחרים בוועדה - עשינו זאת, אולם בהיקף מצומצם. אולם להפוך זאת לשיטה, ודווקא בזמן המצומצם העומד לרשותנו - אינני חושב שזה יצליח. אינני מתנגד באופן עקרוני לבסיון הזה, אבל הייתי עושה אותו בתנאים יותר נוחים. נשוב לזה מחר.

(שר המסחר והתעשייה פ. ספיר, מר גליקמן, מר בטלר, מר מאיר ומר הירשברג מצטרפים לישיבה).

הינ"ר י. גורי : שר המסחר והתעשייה הודיע לי שהוא יוצא בשבוע הבא למזרח הרחוק. כולנו מברכים אותו ומאחלים לו שיצא בשלום וישוב בשלום, ויצליח בעבודתו.

יחד עם זאת אמרתי שרצוני שחברי ועדת הכספים ישמעו את הביאורים על תקציב משרד המסחר והתעשייה ויציגו לו שאלות לפני נסיעתו.

שר המסחר והתעשייה : אני רוצה לסקור את פעולת משרדנו ואת הבעיות שהתעוררו בקשר לעבודה.

בראשית שנת 1955 סנה משרדנו 1200 איש, וזאת לאחר שכ-200 איש יצאו תוך תקופה של שנתיים-שלוש לפני כן. איני צריך לחזור ולהסביר מה היתה הסיבה להקטנת המנגנון. אבל גם תוך תקופה זו עזבו את העבודה, פוטרו, התפטרו, יצאו לפנסיה כ-475 איש, היינו כ-40%. נתקבלו לעבודה כ-200 איש חדשים, בחלקם לתפקידים אחרים. ההורדה נטו היא איפוא ביותר מ-200 איש.

בלי לרצות לפגוע בכבוד העובדים, אני חייב להגיד שלא תמיד בשארן אלה שדווקא צריכים היו להישאר בתפקיד. הגיל הממוצע במשרד שלנו הוא הגבוה מכל משרד אחר, ואין ספק כי רק הגיל משפיע לא במעט על יעילות העבודה של חלק מהעובדים. אולם אני חייב גם לציין שחלק מהם עשו מאמץ, התאימו עצמם לתפקידים אחרים. מתוך 475 איש שיצאו, עוררו סערה מסביב לאיש אחד שלא אני פיטרתי אותו, בכלל לא עסקתי בעניינים אלה. העתונים מלאים עם זה, מנסים להלביש לזה גושפנקא פוליטית. לא התענינתי לא בעברו ולא במפלגתו של האיש, לא אני מציע להוציא אותו מהעבודה. אגב, דומני שמבטיחים לו גם פנסיה.

בשנה האחרונה לא חל שינוי יסודי במבנה המשרד, אם כי ניסינו ואנחנו מסשיכים לארגן את המשרד לפי הקווים ולפי מסגרות הארגון שנקבעו בשנה האחרונה או לפני שנתיים. אני רוצה לציין שלו ניתן לנו להתאים את האנשים שנשארו לפי התפקידים, או לקבל אנשים לפי התפקידים - אין לי ספק שהמשרד שמונה עכשיו 970 איש, יכול היה בוודאי, בלי לפגוע בעבודה ואולי קצת ליעיל אותה יותר, להוציא לפחות כ-100 איש.

לא אדבר על התקציב ועל סעיפי התקציב. בתקציב הרגיל ניתן פירוט מלא של השינויים ושל הפעולות.

בשנתיים וחצי האחרונות, מזמן שאני מכהן כשר המסחר והתעשייה, המשכנו לטפל בענייני המשרד, המחולקים לחטיבות שונות. תפקידנו לטפל קודם כל בעניין הרגיש ביותר במדינה, בענייני מזון וכל הקשור בו. המשכנו להיות היבואן של צרכי המזון. ושוב אני רוצה להגיד לא מתוך תיאוריה או לא מתוך עקרונות - אני בכלל חושב שרוב העניינים במשרדנו אינם עניינים של עקרונות, כי אנחנו מתאימים את עבודתנו לפי התקופה, לפי הנתונים - לו האמנתי שהדבר ניתן שהיבואן של צרכי המזון לא יהיה המשרד שלנו אלא יבואנים פרטיים, הייתי ברצון עושה זאת. אולם מספיקה לי רק הבעיה הכספית. אני יודע כמה צרות והתלבטויות יש לנו עם דברים שאנחנו מביאים כיבואן כללי, ואנחנו צריכים לחלקם בין הסיטונאים הישראליים. אולם יותר חשוב מהאספקט הכספי הוא האספקט הבטחוני. על-ידי זה שאנחנו היבואן של צרכי המזון, אנחנו בכל זאת יכולים לעקוב יותר אחרי ההצע והביקוש בשוק הבינלאומי. ואם אצדף לזה גם חלק גדול של מצרכי המזון שאנחנו מקבלים מכספי המענק או מסעיף עודפי מזון - זה ישלים את התמונה מדוע הממשלה חייבת עוד להישאר היבואן העיקרי בשטח זה.

אנחנו לא מחזיקים ולא משהים שום עניין בידינו, כאשר זה יכול לעבור לידי יבואנים פרטיים.

בשנה זו השלמנו חלק ניכר מהתכנית שלנו בענין איחסון מזון. כל אחד יודע לדבר על מה שחסר לנו עוד, אבל ארוכה היא הדרך שעברנו בשטחים שונים, שהיום הם נראים לנו כטבעיים. לפני עשר שנים כמעט ולא היה לנו איפה לאחסן שונה תבואה, הכל היה ארוז בשקים, האניות עמדו בנסלים, שילמנו תשלום בעד השהיה. בענין זה חל שינוי, ויש גם חסכון במטבע, וכן הקטנו את הבזבז של תבואה. השלמנו את התכנית של 125 אלף טון תבואה ו-30 אלף טון שמנים. אנחנו נמצאים בהתחלת הטיפול של בנין סילוסים, ואנחנו רוצים להכפיל את "דגון".

אנחנו רוצים לבנות ממגורות ב-160 משקים; המשקים מסבירים לנו שזה יביא חסכון ניכר. במשך ארבע-חמש שנים זה יחסוך כסף רב בדביזים. זה חשוב, כי אם יהיה לנו מקום לאיחסון 300 אלף טון, זה חשוב מבחינה בטחונית לא פחות מאשר בענין חסכון הדביזים והתבואה.

פתרנו בשלב זה סופית את בעיות מחסני הקירור. עכשיו החלטנו לא לתמוך יותר בבנין בתי-קירור נוספים, כי אלה הקיימים בארץ מספיקים, כולל מה שנקרא קירור עמוק.

אני רוצה לדבר על רמת התזונה. טבעי הדבר שהענין מקבל אור, ואור חזק, רק בצקודה שמענינת ומעסיקה את הציבור. פעם זה בענין ביצים, פעם עגבניות ופעם בשר או משהו אחר. אינני מזלזל בזה, אבל כשאני בא לסכם, אני צריך לראות את התמונה כולה. דומני שרמת התזונה השנה היתה יותר גבוהה מאשר בשנה הקודמת, ויש לי כמה נתונים שיכולים ללמד על הענין כולו. כמות הלחם שאנחנו אוכלים לא עלתה בשלוש השנים האחרונות, למרות שהאוכלוסייה גדלה בתקופה זו באחוזים די ניכרים. אין זה משום שלאצפים אין אמצעים לקנות את הלחם, אלא באופן כללי, רמת התזונה עלתה.

צקודה שניה שאני רוצה להביא כדוגמה זה ענין הירקות. אנחנו אוכלים בממוצע 130 קילו ירקות לנפש בשנה. זוהי כמות שנחשבת מהגבוהות בעולם. ואותו הדבר בענינים אחרים.

אשר לביצים, כאשר בחודש אוגוסט היו 27 מיליון ביצה לעומת 34 מיליון שצריכים היו להיות - המחיר עלה מ-10 גרוש ל-18. זהו המחיר הממוצע שהיה בשנתיים שלפני כן. אולם מספר הביצים שאכלנו עוד לפני שעשינו את ההסכם הוא יותר גדול, אינני רוצה לדבר על הכמויות של עכשיו, של 50 מיליון ביצה לחודש. ובהזדמנות זו אני רוצה לפרוע חוב, בענין שהסעיר את הכנסת, הוגשו הצעות לסדר היום, שאילתנות. יש לראות את התמונה כולה. מ-23 מיליון ביצים שהבאנו, נתנו לקהל בחודש הרגיש, חודש החגים, את הכמות הדרושה.

כשאני מדבר על ירקות, ביצים ולחם, אני רוצה להגיד שאחת הבעיות של ורלינסקי היא בעיית השווקים. בארץ חסרים לנו שווקים, ולא רק בבאר-שבע ובמקומות קטנים אחרים; אין לנו הנתונים המינימליים לשיווק, וזה קשור עם מחירים, עם טיב, עם אריזה. אין לנו תנאים מינימליים לשווקים כמו חיפה וירושלים. ולא אדבר על באר-שבע ומקומות אחרים. הבטחנו מיליון לירות במשך ארבע שנים לבנין שוק בחיפה, ועכשיו הניחו את היסודות. יגמרו אותן בוודאי במשך שנתיים או יותר. זה יפתור את בעיית שיווק הירקות בחיפה והצפון. הבטחנו אמצעים לבנין השוק בירושלים, לבאר-שבע ומקומות קטנים אחרים.

כמות החלב בארץ הולכת וגדלה, וכן כמות הבננות והירקות. הכלים לשיווקם עד לשוק אינם מספיקים, ואנחנו איפשרנו עכשיו ל"תנובה" מימון לקניית ציוד ב-5 מיליון שק, 1.25 מיליון דולר. אנחנו מקפידים שמה שאפשר להזמין בארץ - יוזמן בארץ. זה גם כן חלק מאי-ההבנות בינינו ובין המשווקים. כן הבטחנו אמצעים בשביל לבנות מחלבות אזוריות והרחבת המחלקות הקיימות.

בעיית המחירים היא אחת הבעיות המטרדיות אותנו, את האוצר ומשרד החקלאות. בענין זה אינני יכול ללמוד מסערה קטנה זו או אחרת, או בעיקר מסביב לקצף שמנסים לרכז מסביב לתופעה זו או אחרת. כשאני מדבר על מדיניות המחירים, אני לוקח את התקופה של

ארבע השנים האחרונות. אינני לוקח תקופה מוקדמת מזו, כי לפני שש שנים היתה הדבולאציה הרשמית מ-35 גרוש ללירה, אז האינדקס פרץ כל גדר. גם את השנה אחרי זה אינני יכול לקחת כקנה-מידה, אם כי כבר אז היו ניצנים ראשונים של המשטר הזה, באותה שנה עברו לשער של 11.80 ללירה הדולר. אני לוקח את התקופה של ארבע השנים האחרונות, מ-1954 עד 1957. ב-1953 עלה האינדקס ב-12 נקודות; ב-1954 - ב-15.4 נקודות; ב-1955 - ב-10.7 נקודות; ב-1956 - ב-11.5 נקודות, ובשנה האחרונה - ב-12.2 נקודות. זה לא רק פיזור את כל נבואות השחור בעיני אינפלציה; זה גם פיזור את החששות של אלה שלא התנבאו, את אלה שבכוונה מדברים על מניפולציות ודברים אחרים, שלפעמים מכנים אותם באופן פרלמנטרי ולפעמים לא, על התערבותנו באינדקס.

ברוב המצדדים הכלולים באלף המשקלות שבאינדקס, איננו מתערבים כלל. אנחנו מתערבים במחירים אם יצרני נעליים רוצים להעלות את המחיר, אם הספרים רוצים להעלות את המחיר. אז אנחנו מנסים להתערב ולא נותנים להעלות את המחיר. אנחנו מתערבים לגבי מחירים שהם עונתיים, שלגביהם יש תנודות חריפות, שעלייתם יכולה לגרוף אותנו ושמיעת עלייתם משאירה אותנו ביציבות.

מה קורה לגבי ירקות? לו נתנו לאינדקס ללכת באופן חופשי כמו בנעליים, זה היה גורר אחריו סעיפים שונים, ואחר כך המחיר יורד. אם מישהו ימצא שיטה אחרת במקום ההתערבות בעיני הירקות, לא תעבורנה 72 שעות עד שנבטל את כל הסובסידיות ונלך לפי שיטה אחרת.

ארבע שנים הוכיחו כמה דברים: (א) שאי אפשר להחזיק במניפולציה במשך ארבע שנים; זה צמדד ונבדק על-ידי אנשים שאינני יודע את הטכניקה שלהם. (ב) לו הלכנו בדרך אחרת, ולא בדרך האקטיבית של התערבות במחירים בדברים עונתיים, במלחמה במחירים לא בדברים עונתיים - אז במקום 54 נקודות או 12 נקודות בממוצע בשנה, המספרים היו שונים. המספרים האלה מוכיחים שהדרך בה הלכנו היא נכונה, ואנחנו מחזיקים במשך ארבע השנים ביציבות היחסית שהחילוננו בה לפני כמה שנים.

אנחנו פועלים עם סובסידיות לא רק בענין הרגיש הזה. יש לנו גם סובסידיות קבועות, ולא שמעתי שאיש מערער על כך, כי הן נשארו במינימום. אני קורא סובסידיות קבועות ללחם, שאנחנו משלמים כמה מיליוני לירות; ואני קורא סובסידיה קבועה לחלב. יכול מישהו להגיד שהסובסידיה היא היום יותר מדי גבוהה. אנחנו לא פועלים בזה רק על-ידי הסובסידיות העונתיות; יש גם סובסידיות קבועות שנקבעו מראש על-ידי הכנסת, הן על-ידי הבטחת מלאי, גם על-ידי שני הסכמים שכרתנו, שגם עליהם יצא הזעם מעל במת הכנסת, ואני מתכוון בראש וראשונה להסכם בנוגע לביצים, שגם אני ידעתי כאשר עשינו את ההסכם שיכולנו ללחוץ על החקלאים ולקבל אולי ב-9 גרוש. אנשי משרד החקלאות, שהם בדרך כלל אינטרסטים, דמזו לי אז שאפשר לגמור את זה ב-9 גרוש. אולם אינני בטוח אם על-ידי הגרוש הזה לא היינו מאבדים את האפקט של ההסכם הזה. ובמידה והם יחדגו מההסכם - יש לי הצעות קונקרטיות בשבילם. אולם הסכם הביצים פועל באופן קונסטרוקטיבי.

הסכם הירקות הוא יותר מסובך ויותר מלא מוקשים. גם הוא כלי קונסטרוקטיבי שצריך להבטיח שלא תהיינה תנודות בה חריפות, והתנודות הן חריפות. יש חודשים שזה עולה בהרבה, ויש חודשים שזה יורד, ואנחנו מחפשים דרכים כיצד לעשות שהתנודות האלו יהיו פחות חדות, כפי שהן ב-90 משקלות של הירקות.

אנחנו גם מנסים לטפל בדברים בצורה חינוכית. הקימונו מועצת צרכנים שמתאספת אחת לחודש. שם יושבים גם הקמעונאים, גם הצרכנים עצמם, אם אני צריך להשרות את המועצה הזו. למועצת המלאכה, עלי להגיד שמועצת המלאכה פועלת על רמה יותר גבוהה. אם מועצה זו תהיה רק מועדון לשיחות, לא אתבייש לפזר אותה.

אנחנו פועלים גם דרך צינור הפיקוח. הטיפול פה איננו רב. אנחנו המשכנו לפטר פקחים, והעמדנו את המספר על מינימום. חוץ מזה אינני חושב שזו הדרך הטובה ביותר של פיקוח. לו הצרכנים שיתפו

אתנו פעולה, יכולנו להשיג הישג יותר טוב. אחד הדברים שמשפיעים על הקמעונאים, כאשר מישהו מהם מקבל קנס, יש לזה הדים חיוביים לתקופה מסויימת. הזדמנתי לשוק בתל-אביב בשעה ארבע לפנות בוקר. שם הכו הקמעונאים האחד את השני. שאלתי: מדוע אתם מרביצים אחד לשני? אטרו: מ-30 ארגזי עגבניות אני יכול להרוויח 90 לירות חוץ מהמחיר הרשמי, ונוסף לזה אינני צריך לשלם על זה מס הכנסה. הצרכנים יכלו, לו רצו, לעזור לנו בענין זה. כל מכתב וכל תלונה שמגיעים אלינו מקבלים את תשומת הלב הראויה, וזה היה עוזר במינימום הפקחים שיש לנו.

אני רוצה לסיים את הפרק הזה שהוא הרגיש ביותר בעבודתנו ולומר שאין להניח שהנבואות, החששות והחרדה בראשית השנה לגבי הענין הזה היו הרבה יותר חמורים מאשר הסיכום, ואינני רוצה לחזור לתוצאות של מבצע סיני. היו ארבעה משלוחים של 40 אלף טון מספוא, זה צריך היה לעלות 2 - 2.5 מיליון דולר. מה שאנשים מקבלים דרך השילומים, בשטח זה הם ממלאים תפקיד לא כל כך קונסטרוקטיבי. כל הפרוגנוזות והחוקים הכלכליים ממלאים בענין זה תפקיד שלילי, כי אנשים אינם חוסכים את הכסף, אלא זורקים אותו למקום אחר.

אנחנו אחראים על מה שנקרא סחר פנים. גם שטח זה קיבל השנה בבירורים אלה אור מיוחד. אני כשלעצמי חושב שבעיות השיווק מצריכות רבייזיה רצינית וניכרת במדינה. אין כמעט דבר רציני וחשוב וחיוני בחיינו, שהדפוסים שנקבעו לו לפני 15 או 30 שנה, נשארו. ומשום מה כאשר הולכים לשנות מסגרות, אז יש אנשים שזה הופך אצלם לענין אישי, יש אנשים שבאופן סובייקטיבי יכולים להיפגע מזה, ואינם רואים את הכלל. ומשום מה יצא הקצף והזעם כאשר מישהו כפרט או כקיבוץ או כמשרד האחראי לזה אומר: הבה צבדוק האם צריכים להשאיר את אותם הכלים ואותן המסגרות.

למשל, בענין ה"סופר-מרקט". אני בטוח שהרבה אנשים מפקפקים בקשר לזה, והם לא יגיידו לי זאת באופן פרטי. הם לא יגיידו שהוצאות התיווך צריכות להיות כל כך רבות. אקח לדוגמה את "תנובה". אני בטוח שכאשר הוצאות התיווך היו באחוזים כאלה, הם היו עשירים מהוצאות התוצרת. חלק יהיה בוודאי לאמריקאי הזה פיינברג, שעזב את משפחתו ונבא הנה, והוא אומר שאפשר להקטין את הוצאות התיווך בין החקלאי ובין הצרכן. אני יודע שהחקלאים מתמרמרים על החלק הטוב, ואינני צריך להשמיע פה נאום הגנה על "תנובה". לו "תנובה" לא היתה קיימת, היו כולם מציעים להקים אותה. ועובדה שהציעו להקים את "אסיר-ביעף" כדוגמת "תנובה". אולם אין זה שולל ממני להגיד ש"תנובה" חייבת לבדוק אם הכלים, המסגרות והתנאים מתאימים ל-600 מיליון ביצים בוודאי יהיו גם ב"סופר-מרקט" דברים שלא יתאימו. יש ויכוחים חריפים ביותר. משרדנו תמך בהקמת החנות הראשונה של "סופר-מרקט". אנחנו רוצים לעודד את זה, ושהאחרים ילמדו מזה.

בענין זה כמו בענינים אחרים, לא נתבייש לחסל גסיונות לא מוצלחים; לא נעזו ללכת עם אנשים שיציעו לנו גסיונות חדשים, אם לא נהיה בטוחים שצליח בהם.

אנחנו מנסים, באמצעים המצומצמים העומדים לרשותנו, לעזור למסחר הזעיר. יש לנו 600 אלף לירות. עשינו קרן למסחר הזעיר ולסוחרים הזעירים בבנק לאומי. אני יודע שהציעו להקים בנק, אולם כולנו יודעים שמחוץ לבנקים הגדולים, לבנקים קטנים אין עתיד בארץ. אני בטוח שאין צורך בבנק למסחר הזעיר.

אני עובר לפרק השלישי, לענין המלאכה. כולנו מסכימים שיש למלאכה חלק ותפקיד בכלכלה הישראלית. חלקה בייצור הוא גדול. יש בארץ כמה עשרות אלפי בעלי מלאכה. שום ארץ, שום מדינה ושום עיר אינה יכולה להתקיים בלעדיהם, וטוב שהם באים לאזורי הפיתוח. בענין זה נתנו דחיפה קדימה על-ידי העזרה הממשלתית, ואנחנו ממשיכים לדחוף אותם קדימה בשנים האחרונות. אני חושב שהשנה העמדנו לרשותם בצנורות השונות כ-4.5 מיליון לירות, ועם הסכומים שנתנו בשנים הקודמות - אנחנו פועלים בהיקף של 10 מיליון לירות. גם בתקציב המוצע לשנה הבאה הוקצב

למלאכה סכום כסף ישירות, גם בשילומים יש עבורם כסף. אני חושב שעזרת הכספלה בענין זה היא טובה, למרות שהם דורשים יותר.

הבנק למלאכה פותח סניפים. אנחנו סגדילים את ההון החוזר, וחברת המלאכה מתפתחת. אנחנו הכרחנו אותם להתאחד כגוף ארצי.

כל עבודתנו מרוכזת בעיקר בשני שטחים: בייצור ובסחר-החוזר. בתעשייה אנחנו פועלים בשטחים שונים. ואני רוצה לומר שאם מסכמים את היש של התעשייה בשנת 1957, הרי שהוא איננו קטן. ספיק שאתן לדוגמה מספר אחד, שהייצור התעשייתי הפיזי גדל בערך ב-12%. הייצור התעשייתי נרוטו מגיע השנה לקרוב ל-1,600 מיליון לירות. יש ייצור חדש, יש הרחבה, יש הגדלה, שכלולים, יש העסקת הייצור במתכת, חשמל, כימיה, קרמיקה, חומרי בנין, נייר, קרטון ושטחים אחרים. לכל ספעל יש כמובן הצרות וההתלבטויות שלו, אבל בסיוכום הגידול הוא ב-12%. זה אוסר שבטח זה אין אנחנו נסבים בין הארצות הנחשלות.

לפי התחזית שעשיתי לי בראשית שנת 1956 ו-1957, הרי במשך חמש-שש שנים או סכסיוסם שבע שנים, נגיע להכפלה נוספת של הייצור התעשייתי, אם נתן לו את המזון הדרוש, אם נתן לו את העזרה הדרושה, אם נעמיד לושנתו את האמצעים הדרושים, את ההון החוזר, וכל הכלים המתאימים.

אני מחלק את בעיות התעשייה לחמש: בעיות ייצור, מחקר וידע, בעיות תכנון, פיצור התעשייה, השקעות וסיסון.

אנחנו מתקוממים בשטח הייצור. יש לנו מסגרות, ואנחנו עוד מרחיבים את המסגרות שייצור לנו בטיפול בענין זה. מכוון התקנים סמלא בשטח זה תפקיד מרכזי, אולם אנחנו משתמשים גם בכלים ומסגרות אחרים. בעזרת האסטרטגים ובשיתוף הקיסונו מוסד רציני על-יד הטכניון. קיים הסיוע הטכני שפועל על-ידי מומחים שבאים ארצה, על-ידי משלחות של יצרנים, פועלים ומנהלים שאנחנו שולחים לארצות חוץ. אנחנו מרחיבים סדי שנה בשנה את השיתוף עם הטכניון והאוניברסיטה בשטחים אלה. עוד איננו אוסר שהגענו בזה לתוצאות המעוררות ביותר, אבל דוסני שבשנה זו - חוץ מבסקרים בודדים, תלונות בודדות, ואחת חריפה מאד בענין געליים ששלחנו לפולניה - 40% מהם נפסלו - דנסיון הוא מעודד.

אין ספק שעלינו עוד להשקיע בזה אמצעים רבים. אנחנו צריכים להגדיל ולעזרה לפיתוחו של מכוון התקנים. עלינו עוד לתת תלקנו בהקמת המסגרות או המסדות באוניברסיטה ובטכניון, וכן להמשיך בעזרת הממשלה.

זה קטור עם מחקר וידע שנמשך בשטחים שונים. הן על-ידי מחקר בארץ, והן על-ידי ידע שאנחנו קונים לנו מהחוץ. איננו צריך להסביר פה עו כמה זה חשוב. אתן רק דוגמה אחת מה זה ידע.

כולכם מכירים את הסערה שקמה מסביב לארגזי גרוס, קרגל וכדומה. קרגל סוציא סכסיוס עצומים בענין זה, אולם אני רוצה לדבר בעיקר לדבר על הגרוס. אמורה לחמשה מפעלים שהם יכולים להקים על אחריותם, (זה היה בדיעה ובהתאמה עם המועצה לשיווק פרי הדר), כלים, סדורים או ענפים במתי-החרושת לייצור ארגוזים. הצענו זאת למישהו בטבריה, רמת-השניפט, לארגז, תה"ל ועוד אחד. אחד מהם קנה מכוונה עם פטנט, שלושה אחרים הלכו לפי שיטה אחרת בלי נסיון רב בזה, ותה"ל הצליחה באופן יוצא מן הכלל.

יש בית-החרושת, פרוטרון. הממשלה השקיעה שם כ-60%. גם למפעל זה יש היסטוריה כמו לכל מפעל שלנו. בא מוסחה חיסאי שלפני שנים עבר בבתי-חרושת חיסיים. אם בית-חרושת זה יצא למרחב, אין ספק שאפשר יהיה לומר על האיש הזה שהוא הציל את בית-החרושת.

יכולנו להוסיף דוגמאות בענין זה, אני חושב שכדאי לתעשיינים הישראלים לשלם בעד הידע.

הבעיה העיקרית, המרכזית, שמעסיקה אותנו בשטח התעשייה, היא בעיית התכנון. אינני יכול להגיד שבענין זה אפשר לציין הישגים חשובים. הענין כבר לכש צורה ופשט צורה. אני יודע שהתלבטו בענין זה לא מעט בזמנו מר ברושטיין ומר סוזיב. לא הגענו לתוצאות שאנחנו בדיוק יודעים מה אנחנו רוצים ומה אנחנו יכולים.

אקח לדוגמה את הטכסטיל. עם המפעל החשוב של "גתא" עמדנו על 50-60 אלף פלכים. גאוותנו היתה, בצדק, על מותר. הוא היה חלוץ בענין זה. התחלנו לטפל במקצוע הזה. זה אחד הדברים הראשונים שניסינו להתחיל לתכנן. חשבנו שתוך 5-6 שנים נגיע ל-200 אלף פלכים. יש יצרנים שמרכיבים ללכת ל-300 אלף פלכים באותה תקופה. אני יודע שאין זה מהדברים הקלים ליצוא. בשביל עצמנו אנחנו צריכים 150-170. ואת המספר הזה אני רואה כבר בקרוב ביותר. כל מפעל צריך לא פחות מ-15 אלף, ומדברים כבר על 20 אלף.

אנחנו נמצאים עכשיו במשא ומתן על הקמת שלושה מפעלים כאלה: בדימונה, באופקים, בבית-שאן ובקריית-שמונה. שני מפעלים כבר התחילו לעבוד בירושלים. אתמול בא אלי איש אחד מירושלים, ואמר שקבוצת יהודים רוצה להקים מפעל נוסף בירושלים עם 20 אלף פלכים, בתוכם גם מר מרידור. נצטרך לשקול זאת, נצטרך לקבוע ועדה שתחליט אם להקים את המפעל הנוסף הזה.

יש לנו בארץ 2500 נולים, בתוך זה 1500 "סקרפ". אנחנו רוצים להגיע ל-12 אלף. זה יותר מסובך. אולם אני רוצה לומר שבשטחים אחרים אנחנו יודעים עוד פחות מאשר בשטח הטכסטיל. יש לנו כמה עשרות תכניות בשטחים שונים. לו היו לנו האבשים המתאימים לכך, לו יכולנו לעשות תכנית יותר מפורטת כוללת, היה בוודאי טוב. צר לי שמי שעסק בזה לפנינו, גאס, לא הצליח. הוא צריך היה 4-5 שנים בשביל תכנית אחת.

אנחנו משייכים להתלבט בבעיות התכנון, ומנסים להתקדם צעד אחר צעד. סיפרתי בהתחלת דברי שבתוך 200 העובדים החדשים שיש לנו לעומת 475 ששחררנו, יש בוודאי לפחות כ-30 מומחים, כלכלנים ומומחים למקצועות שונים. אולם כל תכנית שמובאת אלינו מאחרים, יש לנו כבר איזה גרעין כלכלי-משקי-מקצועי שיכול לבדוק אותה. אנחנו משתמשים גם במומחים מהחוץ. למשל את התכנית של שטני-סיכה בדקנו רק על-ידי מומחים מהחוץ ולא על-ידי מומחים ישראלים, אם כי יש פה כמה מומחים טובים. הצרה היא שגם אחרי שמוסחה מהחוץ חוקר וברוק, יש עוררים, גם בארץ וגם בחוץ-לארץ. אני יכול להביא דוגמה מה"פרוטרוץ". זה היה בחותמת המלך של משרדו של גאס, ולא מעט עוררים קמו עליה. קריית-הפלדה היא בחותמת של מומחים משווייצריה, וגם עליה יש עוררים רבים.

בעיה נוספת היא בעיית פיזור התעשייה. עשינו משהו בשטח זה, אולם אין זה מספיק עדיין. עשינו זאת על-ידי עידוד, על-ידי יוזמה, על-ידי מימון ניכר, על-ידי הנחות - לא קטנות - שאנחנו נותנים.

בשביל לעזור לפיזור התעשייה אנחנו משתדלים להקטין את העזרה, חוץ מאשר במקומות ששם זה הכרחי. אנחנו נותנים עזרה קטנה יותר למקומות אלה. אינני רוצה לומר שאיננו נותנים ולא כלום לתעשייה שמקיימים, כי כל ענין וכל בעיה יש להם כמה בתונים שהאחד סותר את השני. אינני יכול להגיד שלא יותר קל להרחיב בית-חרושת מאשר לבנות בית-חרושת חדש, שההשקעה היא לא יותר קטנה בהרחבת בית-חרושת מאשר בהקמת בית-חרושת קטן. אלה הם נתונים שאנחנו מתחשבים בהם. אבל דומני שהתקדמנו, והניצנים בשטח זה הם לא מעטים, הם עוד ינבטו ואולי יותר.

בזמן האחרון החלטנו על הקמת בית-חרושת לשמן-זית באילת. החלטנו על הקמת המטלריה הראשונה בדימונה, עם יצרנים ישראלים, כמעט באופן סופי. אנחנו בודקים אפשרויות להקמת מפעל פטרו-כימי דרוסה מבאר-שבע.

הבירור שהיה בענין בית-החרושת לצמיגים עשה כבר את שלו. אנשי בית-החרושת הקיים רוצים להקים בית-חרושת נוסף, ואני חייב להגיד שהנתונים שלהם יותר טובים מאשר בית-החרושת השלישי.

אנחנו נותנים השנה לעיריות כ-30,000 מטרים מרובעים להקמת ביתני תעשייה בין נהריה לבאר-שבע. זה קשה מאד, וזה קשור גם בהערכת קרקעות. בסיכום אפשר לומר שעשינו משהו בשטח זה, אולם אני אומר בפירוש: עדיין פחות מספיק.

השקעות. יש רשימה של 163 מפעלים שמרכז ההשקעות אישר השנה ב-47 מיליון לירות וב-30 מיליון דולר. נשאר עוד 826 מפעלים, רובם כבר בשלב ג'. יש שלושה שלבים: אישור, הקמת המפעל והתחלת הייצור. אנחנו מבטלים גם לא מעט מפעלים. בשלב ג' נשארנו נטו 750 מפעלים. בכל שלושה חודשים יש ניפוי מחודש.

בשטח ההשקעות עשינו השנה נסיון נוסף, שלחנו משלחת של רצון טוב, אני חושב שחלק מהנבטים ילך לאיבוד, אולם משהו בוודאי יצמח מזה. הבורקר בא אלי חבר כנסת אחד והציע לי לשלוח עוד משלחת אחת.

אשר לבעיות מימון, אני רוצה להגיד קודם כל מה זרוש לדעתי לתעשייה כדי שהיא תוכל להגיע תוך שבע שנים לייצור פיזי כפול. במשך שבע שנים השקענו בתעשייה כמיליארד לירות במחירים הקיימים. היינו יכולים להגיע לייצור כפול עם בתי-החרושת הקיימים, אם כי זו הפרזה אם אומרים שבתי-החרושת עובדים בחצי סיכולת הייצור. אין לזה שחר. ובכך השקענו כמיליארד לירות, שלישי גרביזים ושני-שליש בלירות.

בתוך ההכפלה יש גם הייעול הנוסף, שאני מעריך אותו ב-3%-4% לשנה. חוץ מהייעול יש גם מיכון נוסף. סיפר לי תעשיין טכסטיל מובהק בשנה שעברה: על מכוונה שעובד עליה עכשיו איש אחד, ואין לו הרבה מה לעשות, עבדו אצלו בביאליסטוק שמונה אנשים. הוא גם סיפר לי עוד עובדות כאלה. ובכך חלק מההכפלה תבוא על-ידי הייעול, חלק על-ידי תוספת המיכון. לפי שתי השנים האחרונות הייצור גדל ב-25%, וזה כבר מכמות גדולה, מייצור גדול.

מה תוכל הארץ לקלוט מזה, מה יהיה במקום היבוא, וכמה יהיה ליצוא? בענין זה צריך לענות על הרבה שאלות. אני יכול להביא את הדוגמה של סוכר ועוד דוגמאות כאלה, אולם אדבר על זה במסגרת סחר-החוץ.

נתנו מימון על-ידי השילומים ל-953 מפעלים, ב-45 מיליון דולר. לא כל הציוד הגיע. אולם לציוד שכבר ישנו, יש חלק בגידול התעשייה בשנתיים האחרונות. טוב היה אילו לא היינו צריכים בכלל אמצעים ציבוריים, אולם עוד נחוצים לנו כ-100 מיליון לירות אמצעים ציבוריים. אין זה כולל הון חוזר, אם כי זה גם כן סימן טוב לתעשיינים, כי כאשר תעשיין מגיש תכנית, הוא מיד מדבר על הון חוזר. ובכך דרושים לנו כ-100 מיליון, בלירות ודולרים. הסכומים העומדים לרשותנו כולל הון חוזר מגיעים ל-40-50 מיליון לירות. 10 מיליון לירות מרתנים בגיוס כסף בארץ, אולם בין 10 ל-100 מיליון המרחק עוד גדול. אנחנו מנסים לפתוח לנו שבילים חדשים לגיוס כספים. הקימוצר את המוסד למימון, אולם עיקר הפתרון היא להשיג כסף נוסף לתקציב. המוסד הזה פועל רק שבועיים-שלושה. אנחנו עומדים במשא ומתן עם הממשלה האמריקאית על 25 מיליון לירות שהיא יכולה להוציא מכאן ומנסה להוציא מכאן.

הקימונו את המוסד הזה בשביל גיוס אמצעים נוספים, ואני מקווה שתוך שנתיים נוכל לגייס בארץ ובחוץ-לארץ - ובעיקר בחוץ-לארץ - אמצעים, שאחדת לא היינו מקבלים אותם.

אמרת קודם שאנחנו עוסקים בשתי בעיות מרכזיות: תעשייה (מלאכה ופיזור התעשייה) והדבר השני - סחר החוץ. לא אחזור על המספרים העיקריים, הם ידועים לכולם. אולם לא בכדי גדל היצוא במשך שנתיים ב-60%, מ-86 מיליון דולר ל-135 מיליון. אני יודע ש-60 מיליון דולר תוספת זה רק 25 מיליון דולר נטו, ואני יודע את גודל הגרעון, אולם עשינו משהו בשטח זה. וזה מתבטא לא רק בגידול מ-86 ל-135 מיליון. קודם כל היצוא של מטבע קשה גדל, ויש אצלנו מושג של התקשות המטבע. הערך המוסף גדל, המפה של ארצות היצוא גדלה, ישנה הסתעפות של ענפים. השקענו בזה הרבה, לא רק את הפרמיה. הגדלנו את מפת הידיים, הקימונו את החברה לסיכון הביטוח, הגדלנו את הסכום להון חוזר ליצוא עד 20 מיליון לירות, פרט למה שהבנקים נותנים באופן רגיל. הקימונו חברות יצוא גיאוגרפיות. עכשיו אנחנו הולכים לפתוח מחסנים, בסיכום זה יגביר את היצוא. בתקציב מופיע לשם כך סכום של 2 מיליון לירות.

תמכנו בקווי אניות. דאגנו לכך שיהיו קווים לאניות כאלו שאניות ישראליות אף פעם לא עברו בהם. הגיעו גם 30 אניות לאילת עם למעלה מ-30 אלף טון סחורה, והיה יצוא של 20 אלף טון. זה עולה לא מעט כסף. אנחנו רוצים השנה להגדיל את מספר האניות. אנחנו מקווים שזה יעלה פחות כסף, כי מחיר ההובלה מאילת עד באר-שבע ירד עם פתיחת הכביש החדש.

אנחנו רוצים להגיע השנה ל-160-165 מיליון דולר. זה כולל 36 מיליון דולר יהלומים. בינתיים מדברים על זה ויש קשיים.

בתעשייה הגענו כבר ל-50 מיליון דולר. אנחנו רוצים להגיע השנה ללמעלה מ-70 מיליון דולר. המחירים בעולם יורדים. מצד אחד יש לנו יתרון כקונה, אבל מצד שני אותו חוק פועל גם לגבי סחורות שאנחנו מייצאים.

לסיכום אני רוצה להגיד שמשרד המסחר והתעשייה לא קפא על שמריו. אנחנו יזמנו כלים נוספים, עודדנו פעולות חדשות, פתחנו נתיבים חדשים. יש לנו גם כשלונות, אולם בסיכום - ה"יש" גדל.

י. ספיר: באיזה מקום התפרסמה רשימה לא שלמה של מוצרים תעשייתיים, הערך המוסף או הדולר הנחסך ומחירו. מספרים אלה היו מאוד מותחים ואולי גם מדהימים. האם יש בידי המשרד רשימה מלאה של כל המוצרים התעשייתיים, בין ליצוא ובין לא ליצוא, מהו המחיר של הדולר הנחסך, מהו הערך המוסף?

אם מתכננים לשנה הבאה גידול הייצוא, מהי הפרמיה המתוכננת כדי לאפשר הרחבת יצוא כזה, בהתחשב עם הנתונים החדשים בשרוקים שאליהם אנחנו מייצאים, ובהתחשב עם העובדה שזה יצוא נוסף.

לגבי מפעלים ממלתיים או ממלתיים למחצה נעשה חשבון של הדולר הנחסך והערך המוסף, ובעיקר של מחיר הדולר הנחסך, לאחר שבתוך הקולקולציה נכנסו סכומים שהממשלה משתפת בכיסוי הפסדים. מה יהיה מחיר הדולר הנחסך במקרים כאלה בלי ההפסד המכוסה על-ידי הממשלה?

א. כהן: אני רוצה לשאול בקשר עם התכניות לפיתוח הטכסטיל בעיקר. אם בבת אחת יש הצעות של התרחבות כה גדולה, גם במרכז הארץ וגם בנגב, האם אין סכנה שהמפעלים החדשים בנגב יועמדו בפני קשיים פי כמה גדולים מאלה של המפעלים שיוקמו במרכז הארץ, ודבר זה עלול גם להכשיל אותם?

אני גם שואל על קצב ההתרחבות. השר דיבר על הגדלת מספר הפלכים. האם כל אלה שמציעים את ההצעות יודעים שזה ביחס ל-300 אלף פלכים בזמן הקצר ביותר?

ומה בדבר גידולי הכותנה בהתאם לכוח הייצור
 והגדיל במהירות כזו? צורך כלל מעריכים דונם אחד כותנה לפלך אחד.
 אם בניע ל-200 אלף פלכים, זה גם כן יותר מהצריכה שלנו בארץ. ואם
 אנחנו רוצים לבנות זאת לא על יבוא חוטים אלא על גידול עצמי, הרי
 יש צורך בהרחבה עצומה של שטחי הכותנה. האם יש תיאום בתכניות
 בין גידול הכותנה בכמויות המים העומדות לרשותנו ובין הגידול
 הזה של כושר הייצור.

אנחנו מפסיקים כעת את הישיבה, ונמשיך
 בנושא זה בישיבה הבאה.

הנ"ל י. גורי:

הישיבה נסתיימה בשעה 13.00.